

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 291–306

HUMAN STUDIES

Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 291–306

УДК 378.126

СТЕЧЕНКО Олена – кандидат хімічних наук, доцент кафедри біоорганічної та біологічної хімії, проректор з науково-педагогічної роботи, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, вул. Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601, Україна (stechenkoov88@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7899-0153>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4382-2018>

ЛИНОВИЦЬКА Олеся – доктор філософських наук, професор кафедри терапевтичної стоматології, проректор з міжнародних зв'язків та науково-педагогічної роботи, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, вул. Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601, Україна (stechenkoov88@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6723-6921>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4697-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.120913>

Бібліографічний опис статті: Стеченко, О., Линовицька, О. (2018). Формування особистості педагога вищої медичної школи в умовах євроінтеграції. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 291–306.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.120913.

Історія статті

Одержано: 29 серпня 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 23 жовтня 2017

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті проаналізовано досвід НМУ імені О.О. Богомольця з удосконалення можливостей для особистісного розвитку науково-педагогічних кадрів в умовах євроінтеграції та реалізації основних положень Болонського процесу. Показано важливість і результативність розвитку англійської комунікативної компетентності, оволодіння основами менеджменту знань та педагогічної майстерності для підвищення якості освіти. Визначено, що сформованість творчого науково-педагогічного

середовища становить міцне підґрунтя для подальшого пошуку шляхів продуктивної інтеграції до світового освітнього простору.

Ключові слова: *удосконалення викладачів вищої медичної школи, якість освіти, особистість педагога, комунікативна компетентність.*

Постановка проблеми. Система вищої медичної освіти у світі змінюється відповідно до вимог сучасного суспільства та ринку праці, які потребують максимально адаптованих, ефективних, конкурентоспроможних фахівців. Функції університетів розширюються, вони мають забезпечувати високий рівень реалізації не тільки традиційних – навчальної, дослідницької, виховної функцій, але й нових – інноваційної і підприємницької. Запровадження Болонського процесу зі створення єдиного європейського простору вищої освіти та науки спрямовано на підвищення конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти загалом. Пріоритетами Болонського процесу є орієнтація на кінцевий результат – компетентного випускника та забезпечення умов для навчання упродовж життя.

Значною мірою успіх формування фахового та успішного випускника сьогодні залежить від кадрового потенціалу вищого медичного навчального закладу. Необхідність підвищення якості освітньо-виховного процесу на сучасному етапі розвитку вищої медичної школи, таким чином, безпосередньо окреслює проблему формування особистості педагога як важливого чинника євроінтеграційних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особистісних якостей педагогів вищої школи були предметом наукових студій науковців. Зокрема, дослідженнями суб'єктно-професійної позиції педагогів займалися М. Шиманчик, Т. Ковальчук (2015). Було визначено сутність суб'єктно-професійної позиції педагога як інтегративної якісної характеристики особистості, що виявляє єдність трьох взаємопов'язаних складових: ціннісно-мотиваційної, змістово-діяльній та особистісної. Авторами глибоко проаналізовані елементи кожної складової, а також функції та критерії (індикатори) для проявлення, що є винятково важливим для вивчення суб'єктно-професійної позиції викладача вищої школи. М. Михальчук (2015) вказувала на важливість рефлексії як засобу професійного розвитку педагога, присвятивши свою розвідку розгляду історичного аспекту поняття «рефлексія» з погляду філософського знання та сучасного його тлумачення як психолого-педагогічного феномену (Михальчук, 2015). Було розкрито сутність і багатоаспектність феномену «рефлексії» та надано теоретичне обґрунтування основ педагогічної рефлексії як засобу і механізму професійного розвитку педагога. Л. Петришин (2015) досліджувала формування креативності та розробляла педагогічну систему її упровадження для майбутніх соціальних педагогів у вищих

навчальних закладах. О. Хвисяк, В. Марченко, Ю. Коломійченко (2017), Л. Страшок, О. Гончарова, В. Жеребкін, М. Гиря та Т. Кудрявцева провели глибокий аналіз наукових досліджень лідерської компетентності й професійного рівня викладачів вищих медичних навчальних закладів і надали безцінний опис досвіду формування лідерських здібностей викладачів Харківської медичної академії післядипломної освіти з багаторівневою моделлю підвищення кваліфікації фахівців та варіативністю застосування технологій.

Безпосередній вплив на професійний розвиток викладачів вищої школи, результати стандартизації викладання та процес удосконалення викладачів загалом концепцій, які закладаються у викладання: студенто-орієнтованість, орієнтування на складання іспитів здобувачами вищої освіти, набуття ними компетентностей досліджували М. Таваколі, С. Банясад-Азад (Tavakoli & Baniasad-Azad, 2002), Д. Блоуін, А. Текіан, К. Камін, І. Гарріс (Blouin, Tekian, Kamin, & Harris, 2018), С. Такет, С. Врайт, Р. Лубін, Й. Лі, Г. Пан (Tackett, Wright, Lubin, Li, & Pan, 2017). Підкреслено, що заохочення студентів, вміння залучати їх до навчання, екзамен-орієнтованість та використання новітніх методів є сьогодні найбільш поширеними у практиці викладання.

Метою статті є висвітлення досвіду й аналіз результатів діяльності Національного медичного університету імені О.О. Богомольця з удосконалення можливостей для особистісного розвитку науково-педагогічних кадрів задля підвищення якості навчально-виховного процесу в умовах євроінтеграції й реалізації основних положень Болонського процесу.

Офіційна історія НМУ імені О.О. Богомольця розпочалася у 1841 р., коли при Київському університеті імені Св. Володимира було відкрито медичний факультет. Після низки реорганізацій у вересні 1920 р. було створено Київський інститут охорони здоров'я, який у 1921 р. перейменовано в Київський медичний інститут. У 1946 р. інституту присвоєно ім'я академіка О.О. Богомольця, у 1992 р. на базі Київського медичного інституту створено Український державний медичний університет імені О.О. Богомольця, у 1995 р. закладу надано статус національного.

На всіх етапах розвитку університету його гордістю й авторитетом були всесвітньовідомі вчені та науково-педагогічні школи. Тому постійний розвиток кадрового потенціалу розглядається як обов'язкова складова прогресивних, інноваційних змін в освіті, наукових дослідженнях та забезпеченні лікувально-консультативних послуг.

Аналіз кращого світового досвіду та усвідомлення важливості змін у якості надання освітніх послуг з урахуванням нових викликів сьогодення спонукало до розробки та затвердження вченою радою університету Програми діяльності і розвитку на 2015 – 2020 рр., що охоплює комплекс стратегічних цілей та пріоритетів за основними напрямками, се-

ред яких підвищення якості та конкурентоспроможності вищої медичної освіти, забезпечення її відповідності вимогам національного й світового ринку праці, інтеграції в єдиний Європейський освітній простір; забезпечення морально-етичного та духовного розвитку колективу університету як запоруки ефективної діяльності майбутніх спеціалістів.

Оскільки ці програмні завдання вимагають приведення всіх аспектів діяльності до міжнародних стандартів якості, були визначені стратегічні цілі університету, головною з яких є підвищення якісного рівня науково-педагогічного колективу, удосконалення й розвиток Програми комплексної багаторівневої підготовки науково-педагогічних кадрів.

Сьогодні університет є одним з найпотужніших вищих медичних навчальних закладів України за кадровим потенціалом, в якому працюють понад 1500 викладачів, 29 дійсних членів та член-кореспондентів державних академій, 30 – громадських академій наук України, 37 – зарубіжних академій, 40 – міжнародних наукових організацій та асоціацій, 78 – лауреатів Державної премії України та іменних премій, 91 – заслужений діяч науки та техніки, заслужені працівники освіти, охорони здоров'я, заслужені лікарі, заслужені раціоналізатори України тощо, 2 – члени постійних комітетів ВООЗ та ЄРБ ВООЗ.

В університеті функціонує 10 спеціалізованих вчених рад із захисту докторських та кандидатських дисертацій за 21 спеціальністю та 50 опорних кафедр (відповідно до наказу МОЗ України від 23.08.2011 № 532), які працюють як всеукраїнські навчально-методичні центри з узагальнення й упровадження вітчизняного та світового досвіду викладання навчальних дисциплін, нових дидактичних і комп'ютерних технологій навчання, долучаючись до проблем стандартизації підходів та розробки уніфікованих навчальних програм та навчально-методичного забезпечення для підготовки фахівців медичної галузі.

13 Циклових методичних комісій з дисциплін гуманітарно-економічного, природничо-наукового та професійно орієнтованого напрямів визначають завдання та напрями методичної роботи кафедр, ініціюють імплементацію інноваційних психолого-педагогічних та інформаційних технологій, визначають шляхи підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Додаткові можливості для підвищення кваліфікаційного рівня професорсько-викладацького складу університету створено при переході у 2015 – 2016 н. р. на скориговані навчальні плани підготовки спеціалістів, затверджені МОЗ України в 2015, що дало змогу на всіх кафедрах змінити річне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника з 900 на 600 годин, як це визначено Законом України «Про вищу освіту».

Унаслідок зростання частки самостійної роботи студентів (СРС) в загальному бюджеті часу було докорінно змінено підходи до організації, методичного забезпечення та оцінювання результатів СРС. Розроблені матеріали для СРС трьома мовами були розміщені на сторінках кафедр на офіційному сайті Університету. Визнаємо, що саме зменшення обсягу річного навчального навантаження на ставку викладача дало можливість удосконалити навчально-методичне забезпечення та створити умови для реалізації студентоцентрованого підходу в навчальному процесі.

Сучасний етап не тільки євроінтеграційних, але й інтернаціональних змін у вищій медичній (фармацевтичній) освіті має певні особливості, які індуковані в тому числі діяльністю МОЗ України (Лінчевський, Черненко, П'ятницький, & Булах, 2017, с. 5) та у 2017 р. викристалізувались у проведення порівняльного дослідження якості медичної освіти в Україні на до- та післядипломному етапах підготовки лікарів (Лінчевський, Булах, & Мруха, 2017, с. 6). Визнання суттєвої різниці між результатами складання тестових завдань типу USMLE між вітчизняними й американськими лікарями-інтернами зумовить подальші кроки МОЗ України з удосконалення управління рівнем підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах, з одного боку, та необхідність розробки нових підходів до підвищення якості навчального процесу в навчальних закладах – з іншого.

Запровадження МОЗ України міжнародних протоколів надання медичної допомоги безпосередньо вплине не лише на практичну сферу охорони здоров'я, але й на зміст клінічних навчальних дисциплін додипломної та післядипломної підготовки лікарів. Відповідно до листа МОЗ України № 08.1-30/17662 від 29.06.2017 р., з 2017 – 2018 р. розпочнеться визначення рівня компетентності з іноземної мови професійного спрямування у студентів, громадян України, які навчаються за спеціальностями «Медицина», «Стоматологія», «Фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Тож наказом № 437 від 04.07.2017 в університеті запроваджується система заходів з удосконалення рівня знання студентами (особливо – 1 – 3 курсів) іноземної мови за професійним спрямуванням, важливим компонентом якої є розвиток англомовних комунікативних навичок самих викладачів.

Комунікативна компетентність розглядається у сучасному науково-педагогічному середовищі як «готовність особистості до комунікативної діяльності» (Андрощук, 2013, с. 8). Англомовні комунікативні навички передбачають такі три основні аспекти:

- 1) донесення англомовної професійної інформації до студентів/інтернів та колег;
- 2) здатність вираження почуттів, відносин англійською мовою з використанням різних лінгвістичних та паралінгвістичних складових;

3) спонукання до дії, волевиявлення за допомогою англійської мови.

Отже, йдеться про удосконалення комунікативних компетентностей саме з ділової англійської мови, що безпосередньо сприятиме як різнобічному розвитку особистості викладача, так і створюватиме «додану вартість на ринку праці», а також значною мірою впливатиме на якість освітніх послуг і наукової роботи, полегшення пошуку необхідної наукової професійної інформації та її опрацювання, встановлення міжнародних професійних контактів, збільшення представництва викладачів університету на міжнародних наукових педагогічних та медичних форумах.

Першим етапом англійської підготовки викладачів стали університетські курси підвищення кваліфікації на кафедрі іноземних мов з опануванням навчального матеріалу та складанням іспиту з подальшою сертифікацією. Використовуючи кращі світові практики, у 2016 р. було розпочато другий етап підготовки фахівців: 88 викладачів з 40 кафедр пройшли тестування рівня володіння англійською мовою в British Council (рис. 1).

Як бачимо з ілюстрації, 60 % з цих викладачів при первинному тестуванні продемонстрували рівень C і B2 та отримали відповідні сертифікати ARTIS. Інші 40 % викладачів були розподілені на дві групи, які впродовж 2016 – 2017 н. р. за кошти університету проходили навчання на відповідних курсах в British Council з подальшим складанням іспиту, який підтвердив підвищення рівня володіння англійською мовою. На майбутнє така практика буде продовжуватися, створюючи додаткові мотивації для викладачів та підвищуючи рівень надання освітніх послуг в університеті.

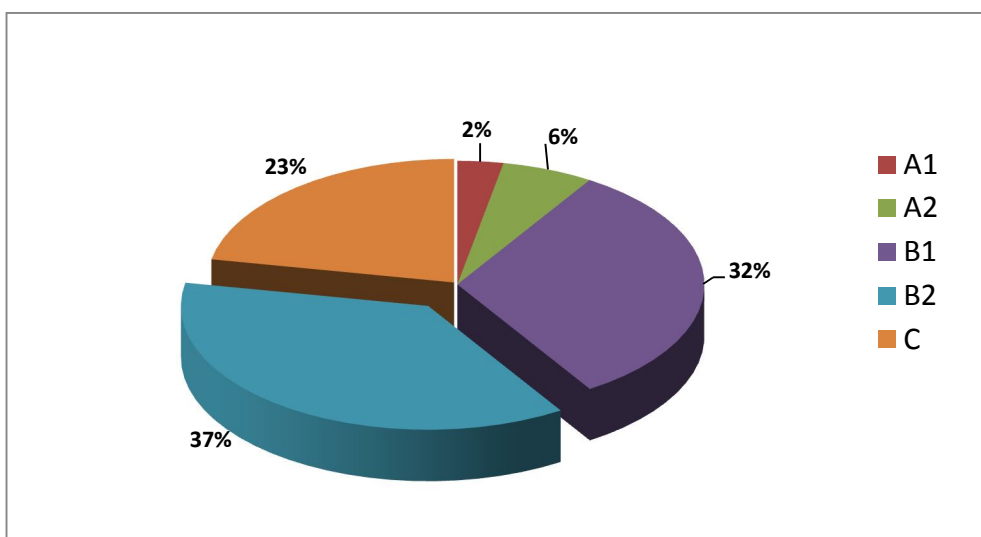

Рис. 1. Загальний рівень володіння англійською мовою викладачів університету за результатами тестування

На сьогодні всі 469 викладачів, які в НМУ імені О.О. Богомольця працюють з англomовними групами іноземних студентів, мають сертифікати, які підтверджують їхній рівень володіння англійською мовою: 294 (62 %) мають сертифікати університетської кафедри іноземних мов, 88 (17 %) – сертифікати АPTIS від British Council, 139 (30 %) – сертифікати інших зовнішніх організацій.

Ця планова робота з удосконалення англomовних комунікативних компетентностей професорсько-викладацького складу доповнена їх аматорською діяльністю спільно з викладачами кафедри іноземних мов та студентським загалом зі створення англomовного середовища для спілкування у вигляді «English speaking club». Тож удосконалення рівня володіння англійською мовою викладачами кафедр допомагає поглиблювати вміння конкретно й чітко висловлюватись, яскраво презентувати навчальний матеріал, грамотно вести ділові папери, організовувати роботу з академічними групами англomовних студентів-іноземців, творчо підходити до розв'язання складних, комплексних завдань, особливо – при використанні кейс-методу на клінічних кафедрах.

На 2017 – 2018 н. р. передбачено розбір англomовних тестових завдань як клінічних кейсів на кожному навчальному занятті не тільки з іноземними, а й з вітчизняними студентами 1 – 3 курсів, що буде сприяти удосконаленню англomовних навичок тих викладачів, які не працюють на англomовній формі навчання.

Важливим аспектом особистісного розвитку педагога вищої школи останнім часом стає набуття компетентностей у галузі менеджменту, в тому числі – менеджменту знань, або вмінню управління знаннями.

Модернізація системи підготовки лікарів в НМУ імені О.О. Богомольця на засадах Болонського процесу, оновлення інформаційного, навчально-методичного забезпечення, впровадження сучасних інноваційних дидактичних та комп'ютерних технологій здійснюються з урахуванням результатів науково-дослідницьких робіт (НДР) фахівців університету психолого-педагогічного спрямування та насамперед – з глибоким вивченням й акумулюванням кращого практичного досвіду в галузі міжнародної педагогіки й психології. В НМУ безпосередньо впроваджуються вимоги «Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти, зокрема ч. 1 «Європейські стандарти і рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості у ВНЗ». Виконанню цих завдань в НМУ імені О.О. Богомольця сприяє діяльність сектору моніторингу якості освіти та соціологічної групи, які проводять на відповідному науково-метричному рівні моніторингові дослідження щодо всіх напрямів діяльності закладу: щодо змісту медичної освіти, відповідності нормативним вимогам навчально-методичних документів, форм,

методів та контролю результатів навчання. Разом з органами студентського самоврядування та представниками іноземних земляцтв системно здійснюється анонімне анкетування студентів і лікарів-інтернів, слухачів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів щодо фактів негативних явищ, якості навчально-виховної роботи, умов проживання в гуртожитках, оцінки діяльності адміністрації університету. Розроблені програми перевірки діяльності кафедр, деканатів на виконання чинних Положень про діяльність цих підрозділів. Університетом створено та впроваджено систему управління якістю надання освітніх, лікувальних послуг і наукової діяльності за міжнародними стандартами ISO 9001:2008. Університет вперше серед медичних ВНЗ став фіналістом конкурсу переможців якості за моделлю EFQM (4 зірки).

Порівняльний аналіз вимог міжнародних та вітчизняних стандартів забезпечення якості освіти дав можливість розробити сучасні підходи до запровадження менеджменту якості освітнього процесу в університеті, оновити на основі процесного підходу до управління якістю Положення про кафедру, про факультет, внести доповнення до «Інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності студентів за умови ЄКТС», створити «Положення про інтегрований функціональний підрозділ сприяння працевлаштуванню випускників, які навчаються за державним замовленням». З врахуванням міжнародних стандартів Всесвітньої федерації медичної освіти (базова медична освіта) розроблена «Програма внутрішнього аудиту діяльності закладу в цілому та його підрозділів (кафедр, факультетів)», яка ґрунтується на використанні категорій та підкатегорій міжнародних стандартів ВФМО і дає змогу виявити проблеми та можливості подальшого розвитку університету.

Таким чином, університет підійшов до розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти після ґрунтового аналізу кращого досвіду: впроваджена та вперше сертифікована у 2015 р. щодо надання освітніх послуг за вимогами міжнародного стандарту ISO 9001:2008 система управління якістю університету успішно пройшла у 2016 р. міжнародний наглядний аудит. Міжнародний сертифікат було підтверджено, а сферу сертифікації розширено на лікувально-консультативні послуги та наукову діяльність. У травні 2017 р. відбувся другий наглядний аудит за системою управління якістю університету і вчергове було підтверджено дію виданого сертифікату.

Підготовчі заходи були багатоетапними та передбачали:

- навчання керівників усіх структурних підрозділів вимог стандарту ISO 9001:2008;
- проведення низки методичних семінарів з викладачами всіх кафедр, засідань вченої ради університету з відповідним навчанням основ стандарту ISO 9001:2008;

- створення документованої системи управління якістю в університеті відповідно до вимог стандарту ISO 9001:2008;
- навчання групи внутрішніх аудиторів;
- проведення щорічних внутрішніх аудитів діяльності підрозділів;
- оприлюднення даних внутрішнього аудиту;
- коригування основних процесів університету та ділової документації відповідно до результатів аудиту.

Слід відзначити постійну підтримку контактів з основними зацікавленими сторонами освітнього процесу з боку керівництва університету, головно – через студентське самоврядування, представники якого входять до складу основних колегіальних органів управління університетом. Важливими є кроки з посилення прозорості та відкритості для суспільства і зацікавлених аспектів діяльності керівництва, оперативне й позитивне реагування на звернення. Забезпечується і регулярний зворотний зв'язок зі співробітниками-викладачами через систему індивідуальних рейтингів. Усе це допомагає оптимально віднаходити шляхи створення умов для забезпечення професійного зростання викладачів.

В умовах розширення автономії навчальних закладів особлива увага приділяється розвитку лідерського потенціалу, удосконаленню управлінських компетентностей викладачів: діяльність викладачів погоджується, але водночас вони залучаються до процесу вдосконалення кафедр та університету через надання певних повноважень. Зокрема, співробітники кафедр беруть активну участь в аналізі діяльності, прийнятті та реалізації важливих рішень щодо їх розвитку. При виявленні певних проблем на рівні кафедр та університету створюються робочі групи для їх розв'язання, часто – міжфункціональні та із залученням студентського активу.

Освітнє середовище університету стало оптимальним для заохочення розвитку співробітників, опанування ними нових знань та навичок, оскільки різнобічно підтримуються ініціативи, які сприяють підвищенню якості основних процесів. Важливими факторами, що сприяють розвитку співробітників, є:

- можливість навчання на університетському факультеті підвищення кваліфікації;
- постійне проведення семінарів, конференцій на кафедрах і клінічних базах;
- створення умов для мобільності співробітників та одночасне залучення їх до роботи в різних структурних підрозділах.

Важливою умовою підвищення рівня професіоналізму викладачів у процесі неперервної освіти постає створення системи внутрішньоуніверситетської комунікації. Для цього широко вживаним є використання офіційного веб-сайту університету, проте функціонують і окремі сайти факультетів, кафедр, задіюються соціальні мережі, корпоративна преса

тощо. Важливим каналом внутрішніх комунікацій виступає розгалужена система нарад за участі різних учасників освітнього процесу університету, в рамках яких обговорюються важливі питання діяльності за всіма напрямками. Проведення внутрішньоуніверситетських міждисциплінарних конференцій, семінарів із залученням міжнародних експертів, провідних фахівців – ще одна складова підвищення кваліфікації викладачів у системі навчання впродовж життя. Так, в університеті в рамках спільного проекту з Каролінським Інститутом було запроваджено для викладачів різних кафедр тренінги з епідеміології; на стоматологічному факультеті проводяться освітні суботи, за підтримки Ізраїльського культурного Центру провідні фахівці клінік, університетів Ізраїлю проводять тренінги, семінари з актуальних напрямів медицини тощо. Загалом ж університеті сформувалася корпоративна культура, яка забезпечує можливість для вільного обговорення будь-яких питань у рамках структурних підрозділів, а особливо – щодо індикації, вивчення та поширення гарних практик в освітній, науковій та лікувально-консультативній роботі. Як наслідок – розвинена система моральної та матеріальної мотивації, заохочення і визначення лідерів, завдяки чому науково-педагогічні працівники відчують, що їхня наполеглива праця визнається й винагороджується.

У НМУ проводиться постійна робота щодо розширення використання інформаційних технологій для поліпшення умов роботи та професійного зростання співробітників. З цією метою було створено єдиний інформаційно-освітній простір, запроваджено автоматизовану систему ведення документообігу з розподілом рівнів інтеграції та доступу до даних. Методичне забезпечення кафедр передбачає обов'язкові матеріали для підготовки студентів до занять в он-лайн доступі, формування банку тестових завдань, створення кейсів клінічних ситуацій та робота з ними в інтерактивному режимі, створення електронного формату підручників тощо.

Фактично офіційний сайт університету функціонує як освітній портал, де всі кафедри надають інформацію для сучасного інтерактивного навчання.

Уперше у 2017 р. було створено та впроваджено в навчальний процес суб-сайт для можливості інтерактивного тренування до ліцензійних інтегрованих іспитів (ЛІ) «Крок 1», «Крок 2» та «Крок 3» за всіма спеціальностями трьома мовами. Використання цього інноваційного засобу для підготовки до тестових іспитів – частини державної атестації студентів та інтернів – сприяло значним змінам у результатах складання нашими студентами та інтернами ЛІ «Крок». Зокрема, в таблиці 1 надано результати складання ЛІ «Крок 2. Загальна лікарська підготовка».

Як бачимо з порівняння даних таблиці, хоч абсолютні показники результативності складання ЛІ, які відображають відсоток правильних відповідей, знизилися (крім англомовних студентів), проте вони, на від-

міну від минулорічних, перевищують національний показник. Те саме стосується відсотка студентів, які не склали тестовий іспит: порівняно з минулорічними показниками маємо зростання абсолютних величин, але національні показники по кожній категорії студентів є значно вищими. Тобто, середньостатистичний український студент-медик випускного курсу складав ЛШ «Крок 2. Загальна лікарська підготовка» значно гірше, ніж середньостатистичний студент НМУ.

Таблиця 1

**Порівняння результатів складання
ЛШ «Крок 2. Загальна лікарська підготовка» за 2017 та 2016 рр.**

Категорія студентів	% правильних відповідей		Не склали (%)	
	2016	2017	2016	2017
Вітчизняні	82,9	78,8	2,7 (н.п. 2,0)	3,3 (н.п. 4,8)
Російськомовні іноземці	73,0	73,5	13,4 (н.п. 10,4)	15,1 (н.п. 27,3)
Англомовні іноземці	72,1	78,8	8,6 (н.п. 9,0)	5,3 (н.п. 14,2)
Національний показник	84,7	77,8	-	-

Окремим напрямом застосування ІТ в підвищенні рівня професіоналізму викладачів є участь в он-лайн конференціях, запровадження проєктів із телемедицини з клініками та університетами інших країн. Сучасні технології в медицині передбачають аналіз значних обсягів даних засобами програмного забезпечення та відповідної підготовки щодо використання й інтерпретації цих показників. З метою реалізації цих завдань в НМУ імені О.О. Богомольця спільно з НТУ «КПІ» було створено між-університетський науково-навчальний Центр біомедичної інженерії, що посилило можливості для оволодіння викладачами університету сучасними ІТ-технологіями при обробці великих масивів даних.

Удосконалення психолого-педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників університету є однією з освітніх цінностей, що постійно досягається в результаті діяльності з підготовки майбутніх лікарів та провізорів, та водночас є вирішальним фактором підвищення якості навчання. Тож значна увага приділяється розвитку професійних компетенцій викладачів, впровадженню інноваційних засобів і методів викладання, оцінювання, в тому числі – з використанням інформаційних технологій.

Живий розвиток та переосмислення освітніх та педагогічних цінностей навчально-виховного процесу в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, постійна робота з удосконалення форм та методів діяльності на основі науково-педагогічного аналізу власного та кращого світового досвіду дають змогу досягати значних здобутків.

Так, за результатами 2016 р. університет має найвищий результат серед вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України за ранжуванням міжнародного академічного рейтингу «ТОП-200 Україна» та входить до сімки кращих вищих навчальних закладів України.

Уперше у 2017 р. Університет отримав визнання від міжнародної рейтингової системи *QS Stars University Rankings* (Лондон, Великобританія) за трьома позиціями: якість навчання, соціальна спрямованість, умови навчання та інфраструктура.

Міжнародне визнання знайшло відображення у постійному зростанні кількості іноземних громадян, які вступають на навчання до університету. Так, за підсумками вступної кампанії 2016 р., кількість іноземних студентів, які були зараховані на навчання на медичний, стоматологічний та фармацевтичний факультети, порівняно з 2015 р. зросла на 67 %. При цьому спостерігається більш стрімке збільшення контингенту іноземних студентів англійської форми навчання порівняно з російськомовною: на 79 % більше англійських студентів та на 47 % більше російськомовних було зараховано на 1 курс.

Висновки. Результати діяльності університету, які знайшли відображення у підвищенні рейтингу в Україні та на міжнародній освітній арені засвідчують, що система заходів з удосконалення можливостей для особистісного розвитку науково-педагогічних кадрів є ефективною та дає можливість підвищувати якість навчально-виховного процесу в умовах євроінтеграції й реалізації основних положень Болонського процесу. Водночас сформованість творчого науково-педагогічного середовища становить міцне підґрунтя для подальшого пошуку шляхів продуктивної інтеграції до світового освітнього простору.

Перспективою подальших досліджень є розробка системи методів та засобів навчання медико-біологічних, клінічних дисциплін з орієнтацією на формування професійних компетентностей майбутніх лікарів та провізорів, що сприятиме зростанню рівня якості освіти і подальшому розвитку науково-педагогічного середовища в університеті.

Література

- Андрощук, А.Г. (2013). Якість освіти: комунікативна компетентність як необхідна складова сучасної професійної підготовки. *Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору*, II (44), 6–12.
- Лінчевський, О.В., Булах, І.Є., & Мруха, М.Р. (2017). Аналіз результатів порівняльного дослідження якості медичної освіти в Україні на післядип-

- ломному етапі підготовки лікарів. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні*: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 18–19 травня 2017) (с. 6–7).
- Лінчевський, О.В., Черненко, В.М., П'ятницький, Ю.С., & Булах, І.Є.** (2017). Шляхи реформування системи вищої медичної освіти в Україні в сучасних умовах. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні*: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 18–19 травня 2017) (с. 3–5).
- Михальчук, М.** (2015). Теоретические основы рефлексии как средства профессионального развития педагога. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 1/33*, 110–120.
- Петришин, Л.** (2015). Упровадження педагогічної системи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вишах. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 1/33*, 148–155.
- Хвисяк, О.М., Марченко, В.Х., & Коломійченко, Ю.А.** (2017). Досвід формування лідерської компетентності викладачів Харківської медичної академії післядипломної освіти. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні*: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 18–19 травня 2017) (с. 62–64).
- Шиманчик, М., & Ковальчук, Т.** (2015). Суб'єктно-професійна позиція педагога: сутність, структура. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 1/33*, 242–251.
- Blouin, D., Tekian, A., Kamin, C., & Harris, I.** (2018). The impact of accreditation on medical schools' processes. *Medical Education, 52*, 182–191. doi: 10.1111/medu.13461.
- Tackett, S., Wright, S., Lubin, R., Li, J., & Pan, H.** (2017). International study of medical school learning environments and their relationship with student well-being and empathy. *Medical Education, 51*, 280–289. doi: 10.1111/medu.13120.
- Tavakoli, M., & Baniasad-Azad, S.** (2002). Teachers' conceptions of effective teaching and their teaching practices: a mixed-method approach. *Teachers and Teaching: theory and practice, 3*, Vol. 8, 1–8.

References

- Androshchuk, A.H.** (2013). Yakist osvity: komunikatyvna kompetentnist yak neobkhidna skladova suchasnoi profesiinoi pidhotovky [Quality of education: Communicative competence as a necessary component of professional training]. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do Yevropeiskoho osvitnoho prostoru – Higher education of Ukraine in the context of integration into the European space, II* (44), 6–12 [in Ukrainian].
- Linchevski, O.V., Bulakh, I.Ye., & Mrukha, M.R.** (2017). Analiz rezultativ porivnialnoho doslidzhennia yakosti medychnoi osvity v Ukraini na pisliadyploynomu etapi pidhotovky likariv [Comparative study of quality of medical education in Ukraine at the stage of doctors' postgraduate education outcome analysis]. *Suchasni pidkhody do vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini: materialy XIV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (Ternopil, 18–19 travnia 2017) – Modern Approaches to Higher Medical Edu-*

- cation in Ukraine: Proceedings of the XIV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (Ternopil, May 18–19, 2017) (pp. 6–7) [in Ukrainian].*
- Linchevski, O.V., Chernenko, V.M., Piatnytskyi, Yu.S., & Bulakh, I.Ye.** (2017). Shliakhy reformuvannia systemy vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini v suchasnykh umovakh [The ways of higher medical education system reforming in Ukraine in the modern context]. *Suchasni pidkhody do vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini: materialy XIV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (Ternopil, 18–19 travnia 2017) – Modern Approaches to Higher Medical Education in Ukraine: Proceedings of the XIV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (Ternopil, May 18–19, 2017) (pp. 3–5) [in Ukrainian].*
- Mikhalechuk, M.** (2015). Teoreticheskie osnovy refleksii kak sredstva professionalnogo razvitiya pedagoga [Theoretical Bases of Reflexion as a Means of Teacher's Professional Development]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy», 1/33, 110–120 [in Russian].*
- Petryshyn, L.** (2015). Uprovadzhennia pedahohichnoi systemy formuvannia kreatyvnosti maibutnikh sotsialnykh pedahohiv u vyshakh [The Implantation of the Pedagogical System of Future Social Teachers' Creativity Formation in Higher Education Establishments]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy», 1/33, 148–155 [in Ukrainian].*
- Khvysiuk, O.M., Marchenko, V.Kh., & Kolomiichenko, Yu.A.** (2017). Dosvid formuvannia liderskoi kompetentnosti vykladachiv Kharkivskoi medychnoi akademii pisljadiplomnoi osvity [Experience of formation of Kharkiv Medical Academy of postgraduate education teachers' leadership competency]. *Suchasni pidkhody do vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini: materialy XIV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (Ternopil, 18–19 travnia, 2017) – Modern Approaches to Higher Medical Education in Ukraine: Proceedings of the XIV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (Ternopil, May 18–19, 2017) (pp. 62–64) [in Ukrainian].*
- Shimanchik, M., & Kovalchuk, T.** (2015). Subyektno-professionalnaya pozitsiya pedagoga: sushchnost, struktura [Teacher's Subject-Professional Position: Nature, Structure]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy», 1/33, 242–251 [in Russian].*
- Blouin, D., Tekian, A., Kamin, C., & Harris, I.** (2018). The impact of accreditation on medical schools' processes. *Medical Education, 52, 182–191. doi: 10.1111/medu.13461 [in English].*
- Tackett, S., Wright, S., Lubin, R., Li, J., & Pan, H.** (2017). International study of medical school learning environments and their relationship with student well-being and empathy. *Medical Education, 51, 280–289. doi: 10.1111/medu.13120 [in English].*
- Tavakoli, M., & Baniasad-Azad, S.** (2002). Teachers' conceptions of effective teaching and their teaching practices: a mixed-method approach. *Teachers and Teaching: theory and practice, 3, Vol. 8, 1–8 [in English].*

STECHENKO Olena – PhD of Chemistry Sciences, associate professor of Bioorganic and Biological Chemistry Department, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work, National Alexander Bogomolets Medical University, Taras Shevchenko str., 13, Kyiv, 01601, Ukraine (stechenkoov88@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7899-0153>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4382-2018>

LYNOVYTSKA Olesia – Doctor of Philosophical Sciences, professor of Therapeutic Dentistry Department, Vice-Rector for International Relations and Scientific and Pedagogical Work, National Alexander Bogomolets Medical University, Taras Shevchenko str., 13, Kyiv, 01601, Ukraine (stechenkoov88@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6723-6921>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4697-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.120913>

To cite this article: Stechenko, O., Lynovytska, O. (2018). Formuvannia osobystosti pedahoha vyshchoi medychnoi shkoly v umovakh yevrointehratsii [Formation of the personality of the teacher of higher medical school in the conditions of European integration]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 291–306. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.120913 [in Ukrainian].

Article history

Received: 29 August 2017

Accepted: 15 February 2018

Received in revised form: 23 October 2017

Available online: 5 April 2018

FORMATION OF THE PERSONALITY OF THE TEACHER OF HIGHER MEDICAL SCHOOL IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. The need for quality improvement of educational process at the modern stage of development of higher medical school directly outlines the problem of formation of the teachers' personality as an important factor in the period of changes towards euro-integration. Analysis of Bogomolets National Medical University experience on improving opportunities for the personal development of scientific and pedagogical personnel in the conditions of European integration indicates importance and performance of development of teachers' English-speaking communicative competence for the realization of the Bologna process basic provisions and successful advancement in the international market of educational services.

Studying best world practices, raising awareness of the importance of change in the quality of providing educational services, taking into account new challenges of the present have proved their importance to mastering the basics of management of knowledge for university professorial and teaching staff. Development, approval and implementation of the Program of University

Activities and Development for 2015–2020 are directed at increasing pedagogical skills for improving the quality of higher medical education.

Development of communicative competences in Business English contributes to the comprehensive development of the teacher's personality, creates «added value in the labor market», and also affects largely on the quality of educational services and scientific work, facilitate the search for the necessary scientific professional information and its elaboration, establishment of international professional contacts, increase the representation of teachers on International scientific pedagogical and medical forums.

The University formed a corporate culture which provides an opportunity for free discussion of any issues in within the structural units, indication, study and dissemination of good practices in educational, scientific and medical-advisory work. Developed system of moral and material motivation, encouraging and identifying leaders allows the faculty to feel that their hard work is recognized and rewarded.

Improvement of psychological and pedagogical skills of scientific and pedagogical workers is one of the educational values which are constantly achieved as a result of active training for future doctors and pharmacists, and simultaneously is a decisive factor in improving the quality of education. Considerable attention is paid to development of teachers' professional competence, to introduction of innovative tools and methods of teaching, assessment, including use of information technology. It has been determined that the formation of creative scientific and pedagogical environment is a solid foundation for a further search for ways to make productive integration to world educational space.

Keywords: education quality, teacher's personality, higher medical school, communicative competence.

Declaration of Conflicting Interests. The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgments. Sincere thanks to pedagogical staff at National Alexander Bogomolets Medical University, in particular Prof. Kateryna Amosova.

Funding. The author(s) disclosed receipt of the following financial support for the research, authorship, and/or publication of this article: Funding from National Alexander Bogomolets Medical University permitted this research completion.